

การศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสังคมศึกษาและความสามารถในการรู้เท่าทันสื่อ
ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 จากการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน
A STUDY OF LEARNING ACHIEVEMENT IN SOCIAL STUDIES AND MEDIA LITERACY
ABILITIES OF GRADE 10 STUDENTS USING PROBLEM-BASED LEARNING

จิตต์ไศภิน บุญเชิด

JITSOPIN BOONCHERD

วาสนา กীরติจำเริญ

WASANA KEERATICHAMROEN

มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา

NAKHON RATCHASIMA RAJABHAT UNIVERSITY

จังหวัดนครราชสีมา

NAKHON RATCHASIMA PROVINCE

รับบทความ : 27 มิถุนายน 2563/รับแก้ไข : 29 กรกฎาคม 2563/ตอบรับบทความ : 5 สิงหาคม 2563

Received : 27 June 2020/Revised : 29 July 2020/Accepted : 5 August 2020

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสังคมศึกษาของนักเรียนก่อนและหลังการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน 2) เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสังคมศึกษาของนักเรียนหลังการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานกับเกณฑ์ร้อยละ 70 และ 3) เปรียบเทียบความสามารถในการรู้เท่าทันสื่อของนักเรียนก่อนและหลังการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 จำนวน 26 คน ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2562 โรงเรียนขามหินพิทยาคม สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 32 ซึ่งได้มาจากการสุ่มแบบกลุ่ม เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แผนการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน มีค่าความเหมาะสมเท่ากับ 4.64 แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน มีค่า IOC เท่ากับ 0.67-1.00 และค่าความเชื่อมั่น 0.88 แบบวัดความสามารถในการรู้เท่าทันสื่อ มีค่า IOC เท่ากับ 0.67-1.00 และค่าความเชื่อมั่น 0.83 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการทดสอบค่าที

ผลการวิจัย พบว่า 1) นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสังคมศึกษาหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 2) นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสังคมศึกษาหลังเรียนสูงกว่าเกณฑ์ร้อยละ 70 3) นักเรียนมีความสามารถในการรู้เท่าทันสื่อหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

คำสำคัญ : ปัญหาเป็นฐาน, ความสามารถในการรู้เท่าทันสื่อ, ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน, สังคมศึกษา

ABSTRACT

This research was aimed to compare 1) learning achievement in social studies of students on a learning unit, 2) learning achievement in social studies of students on a learning unit and the 70 percent criterion and 3) media literacy abilities of students on a learning unit using problem-

based learning between before and after learning. The sample group for this research was 26 students of grade 10 students in the 2nd semester, academic year of 2019 at Chamnipittayakom school, Buriram Mattayomsuksa Education Service Area Office 32. The sample was selected using a cluster random sampling. The research instruments consisted of lesson plans with the appropriate value of 4.64, the achievement test with the IOC of 0.67-1.00 and the reliability of 0.88 and the media literacy ability test with the IOC of 0.67-1.00 and the reliability of 0.83. The percentage, mean, standard deviation of items and independent t-test were used to analyze the data.

The research findings showed that 1) learning achievement in social studies on a learning unit of students after using problem-based learning was significantly higher than before learning at 0.05 level, 2) after the lessons, learning achievement in social studies of students was significantly higher than 70% criterion at the 0.05 level, and 3) media literacy abilities of students was significantly higher than before learning at 0.05 level.

Keywords : Problem-based, Media literacy, Learning achievement, Social studies

บทนำ

ประเทศไทยได้กำหนดทิศทางการปฏิรูปการศึกษาดังในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 และ (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2553 ที่ระบุเป้าหมายของการศึกษาว่าคือการสร้างสังคมไทยให้เป็นสังคมแห่งการเรียนรู้ สามารถเรียนรู้ได้ต่อเนื่องตลอดชีวิต และในหมวดที่ 4 แนวการจัดการศึกษา ระบุให้นักเรียนมีความสามารถในการคิดวิเคราะห์ คิดสังเคราะห์ มีวิจารณญาณ มีความคิดสร้างสรรค์ คิดไตร่ตรอง และมีวิสัยทัศน์ การจัดการ การเผชิญสถานการณ์ และการประยุกต์นำความรู้ใช้ในการตัดสินใจที่เหมาะสมเพื่อใช้ป้องกันและแก้ไขปัญหาและพัฒนาศักยภาพของตนเองอย่างเต็มความสามารถ (Ministry of Education, 2010, pp. 1-9) สอดคล้องกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560-2564) ที่มุ่งเน้นให้คนไทยมีทักษะ ความรู้ความสามารถที่ใช้ในการดำรงชีวิตสำหรับโลกศตวรรษที่ 21 ได้รับการศึกษาที่มีคุณภาพสูงตามมาตรฐานสากล และสามารถเรียนรู้ด้วยตนเองอย่างต่อเนื่อง เพื่อสอดคล้องกับสถานการณ์เศรษฐกิจโลก (Office of the National Economic and Social Development Council, 2016, p. 15) อีกทั้งในหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ได้ระบุถึงจุดประสงค์ของการจัดการเรียนรู้ในกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรมไว้ คือการให้นักเรียนมีความรู้ ความเข้าใจต่อการดำรงชีวิตของมนุษย์ทั้งในฐานะปัจเจกบุคคล และการอยู่ร่วมกันในสังคม การปรับตัวตามสภาพแวดล้อม การจัดการทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัด เข้าถึงการพัฒนาเปลี่ยนแปลงตามยุคสมัย เกิดความเข้าใจในตนเองและผู้อื่น ยอมรับในความแตกต่าง สามารถนำความรู้ไปปรับไปใช้ดำเนินชีวิต เป็นพลเมืองดีของประเทศไทยและสังคมโลก (Ministry of Education, 2008, p. 132)

สภาพการณ์ของโลกปัจจุบัน นวัตกรรมและความก้าวหน้าของเทคโนโลยีดิจิทัลอย่างก้าวกระโดด ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงเทคโนโลยีอย่างฉับพลัน (Disruptive technology) ซึ่งนอกจากจะส่งผลกระทบต่อระบบเศรษฐกิจแล้วยังกระทบต่อระบบการศึกษาเยาวชนรุ่นใหม่จึงต้องเรียนรู้และเข้าใจเกี่ยวกับเทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อให้รู้เท่าทันและนำไปใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อตนเอง สังคม และประเทศชาติ อันเป็นบทบาทของภาคการศึกษาที่ต้องพัฒนานักเรียนให้มีทักษะและความรู้ในเรื่องดังกล่าวเพื่อการดำเนินชีวิตเป็นพลเมืองที่มีคุณภาพในศตวรรษที่ 21 (Office of the Educational Council, 2017, pp. 15-18) โดย Partnership for 21st Century Learning

หรือ P21 ได้เสนอกรอบแนวคิดเพื่อการเรียนรู้ของนักเรียนในศตวรรษที่ 21 ไว้ ประกอบด้วย 1) วิชาหลัก-3Rs และเนื้อหาสำหรับศตวรรษที่ 21 (Key Subject-3Rs: Reading, Writing, Arithmetic & 21st Century Themes) 2) ทักษะการเรียนรู้และนวัตกรรม-4Cs (Learning & Innovation Skills-Critical Thinking, Communication, Collaboration, Creativity) 3) ทักษะชีวิตและอาชีพ (Life & Career Skills) และ 4) ทักษะทางสารสนเทศ สื่อ และเทคโนโลยี (Information, Media, & Technology Skills) ซึ่งการรู้เท่าทันสื่อ (Media literacy) เป็นหนึ่งในองค์ประกอบของทักษะด้านสารสนเทศ สื่อ และเทคโนโลยี (Battelle for Kids, 2019, p. 5) สารวิชะนั้นมีความสำคัญเป็นอย่างมาก แต่ไม่เพียงพอสำหรับการเรียนรู้ในโลกยุคนี้ การเรียนรู้สาระวิชาหลักควรเป็นการเรียนจากการค้นคว้าของนักเรียนเองโดยครูมีหน้าที่แนะนำและช่วยออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ เพื่อให้นักเรียนแต่ละคนสามารถประเมินความก้าวหน้าของตนเองได้ ครูจึงควรบูรณาการเนื้อหาในเชิงสหวิทยาการ เพื่อให้นักเรียนมีทั้งความรู้และทักษะในการดำรงชีวิตภายใต้ความเปลี่ยนแปลงที่รวดเร็ว รุนแรง พลิกผัน และคาดไม่ถึง (Panich, 2012, pp. 16-18)

แนวคิดเรื่องการรู้เท่าทันสื่อเริ่มขึ้นครั้งแรกในประเทศแคนาดา และแพร่หลายไปในหลายประเทศอย่างรวดเร็วทั้งในสหรัฐอเมริกา ญี่ปุ่น และทวีปยุโรป โดยที่สหรัฐอเมริกานั้น หลายรัฐได้บรรจุการรู้เท่าทันสื่อไว้ในหลักสูตรการเรียนการสอนในโรงเรียนระดับต่าง ๆ ทั้งในมัธยมต้นและมัธยมปลาย สำหรับในประเทศไทยนั้น ได้มีนักการศึกษาและองค์กรที่เกี่ยวข้องได้ให้ความสำคัญกับการรู้เท่าทันสื่อในช่วงปี พ.ศ. 2545 เป็นต้นมา (Yenjabok, 2003, p. 111) ถึงแม้ว่าการรู้เท่าทันสื่อในไทยจะได้รับความสนใจมากขึ้น จากผลการวิจัยพบว่า นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 จากโรงเรียนในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กรุงเทพมหานคร ส่วนใหญ่มีระดับการรู้เท่าทันสื่ออยู่ในระดับที่ 2 จาก 4 ระดับ กล่าวคือ นักเรียนมีความรู้ความเข้าใจสื่อ สามารถวิเคราะห์ ตีความเนื้อหาได้ในระดับความหมายตรง แต่ยังขาดการประเมินสื่อ ไม่สามารถตีความเจตนาของสื่อและตระหนักถึงผลกระทบที่จะเกิดขึ้นจากการเปิดรับสื่อได้ (Sitkuntod, 2008, p. 121) นอกจากนี้นักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษายังมีพฤติกรรมการใช้อุปกรณ์ดิจิทัล เช่น สมาร์ทโฟน เข้าถึงสื่อตลอดเวลาตั้งแต่ตื่นจนถึงเข้านอน ทั้งที่บ้านและโรงเรียน (Kleechaya, 2015, p. 87) จึงเป็นความจำเป็นของการจัดการศึกษาเพื่อการรู้เท่าทันสื่อ เพราะเป็นพื้นฐานสิทธิมนุษยชนในการพัฒนาเยาวชนให้มีความสามารถในการรู้เท่าทันสื่อในสังคมข่าวสารยุคใหม่ เพื่อให้นักเรียนสามารถใช้สื่อและสื่อสารได้อย่างมีประสิทธิภาพและมีความรับผิดชอบต่อสังคม โดยครูต้องฝึกให้นักเรียนพัฒนากระบวนการทางปัญญา ฝึกการคิดอย่างมีวิจารณญาณให้นักเรียนเกิดทักษะในการรับ เลือก วิเคราะห์ ประเมิน แยกแยะ ตอบโต้แสดงความคิดเห็นต่อสื่ออย่างมีเหตุผล และรู้ถึงผลกระทบของเนื้อหาสื่อที่มีต่อสังคมได้ (Makesithongkum & Chamchuri, 2011, p. 64)

จากรายงานผลการทดสอบทางการศึกษาระดับชาตินี้ขั้นพื้นฐาน (O-NET) ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนชำนาญพิทยาคม สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 32 จังหวัดบุรีรัมย์ ในปีการศึกษา 2561 พบว่าคะแนนเฉลี่ยวิชาสังคมศึกษาของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 มีคะแนนร้อยละ 28.79 ซึ่งต่ำกว่าคะแนนเฉลี่ยในปีการศึกษา 2558, 2559 และ 2560 ที่มีคะแนน 35.04, 30.38 และ 29.00 ตามลำดับ และยังต่ำกว่าระดับเขตพื้นที่การศึกษาที่มีคะแนนเฉลี่ยร้อยละ 34.33 อีกทั้งในระดับประเทศที่มีคะแนนเฉลี่ยร้อยละ 35.16 ซึ่งเมื่อแยกเป็นสาระ ในสาระหน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม และการดำเนินชีวิตในสังคม นักเรียนมีคะแนนเฉลี่ยในปีการศึกษา 2561 เท่ากับ 26.32 ซึ่งต่ำกว่าคะแนนเฉลี่ยในปีการศึกษา 2558, 2559 และ 2560 ที่มีคะแนน 37.71, 27.86 และ 32.65 ตามลำดับ และต่ำกว่าระดับประเทศที่มีคะแนนเฉลี่ยร้อยละ 36.00 จะเห็นได้ว่ามีคะแนนต่ำกว่าทั้งปีการศึกษาที่ผ่านมา ระดับเขตพื้นที่ และระดับประเทศ (Chamnippittayakom School, 2019, pp. 19-23)

การจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน (Problem-based learning) นั้น เป็นการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่ใช้สถานการณ์ปัญหาเป็นตัวกระตุ้นให้นักเรียนเกิดความสงสัยใคร่รู้และศึกษาค้นคว้าหาความรู้ด้วยวิธีการต่าง ๆ จากแหล่งข้อมูลที่หลากหลาย เพื่อให้ได้มาซึ่งคำตอบ นำความรู้ที่ค้นหามาเล่าสู่กันฟังในกลุ่มเพื่อนพร้อมทั้งร่วมกันอธิบาย นำความรู้ที่ค้นหามาเล่าสู่กันฟังในกลุ่มเพื่อนพร้อมทั้งร่วมกันอภิปรายและสรุปเป็นความรู้ใหม่ (Sattayasai, 2004, pp. 16-17) ส่งเสริมให้นักเรียนเกิดกระบวนการคิดอย่างมีระบบ ได้ความรู้ที่เกิดจากการลงมือปฏิบัติจริง (Thammabut, 2006, pp. 42-43) การจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน จึงเป็นนวัตกรรมการสอนที่เหมาะสมกับการจัดการเรียนรู้ เพราะเครื่องมือที่สำคัญที่สุดอย่างหนึ่งของการเรียนรู้ในศตวรรษนี้คือ “คำถามกับปัญหา” ครูต้องฝึกฝนที่จะเป็นผู้อำนวยความสะดวก และฝึกให้นักเรียนเป็นนักตั้งคำถาม นักตั้งปัญหา เพื่อสร้างบรรยากาศของการเรียนรู้ได้ด้วยตนเอง (Panich, 2012, p. 68) สอดคล้องกับแนวทางการพัฒนาความสามารถในการรู้เท่าทันสื่อที่ครูต้องฝึกให้นักเรียนเป็นคนช่างสังเกตและเป็นคนสงสัย เพราะการตั้งคำถามกับสื่อคือบันไดขั้นแรกของการพิจารณาถึงสิ่งที่สื่อนำเสนอ ก่อนจะนำไปสู่การตีความ วิเคราะห์ ประเมินเจตนาและคุณค่าของสื่อได้ (Aphiwanthanakorn, 2009, pp. 16-17)

จากความสำคัญของการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 และสภาพปัญหาการเรียนการสอนสังคมศึกษาที่เกิดขึ้น การที่จะทำให้นักเรียนสามารถบรรลุเป้าหมายตามกรอบแนวคิดเพื่อการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 และนโยบายการศึกษาของประเทศไทยได้นั้น นักเรียนต้องได้เรียนรู้สาระวิชาหลักโดยสอดแทรกทักษะที่จำเป็นในการดำรงชีวิตเข้าไปเพื่อให้นักเรียนสามารถแก้ไขปัญหาที่ประสบได้และดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข ผู้วิจัยซึ่งเป็นครูวิชาสังคมศึกษาจึงมีความสนใจในการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน เพื่อส่งเสริมความสามารถในการรู้เท่าทันสื่อและพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสังคมศึกษาของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 เพื่อให้นักเรียนสามารถนำไปปรับใช้ในชีวิตรประจำวัน ที่ต้องเผชิญกับสถานการณ์ต่าง ๆ ในโลกปัจจุบันที่มีข้อมูลข่าวสารอย่างมากมายให้มีกระบวนการคิดและตัดสินใจอย่างเป็นระบบ สามารถแยกแยะและเลือกรับข้อมูลข่าวสารได้อย่างมีวิจารณญาณ

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสังคมศึกษาของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ก่อนและหลังการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน
2. เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสังคมศึกษาของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 หลังการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานกับเกณฑ์ร้อยละ 70
3. เพื่อเปรียบเทียบความสามารถในการรู้เท่าทันสื่อของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ก่อนและหลังการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน

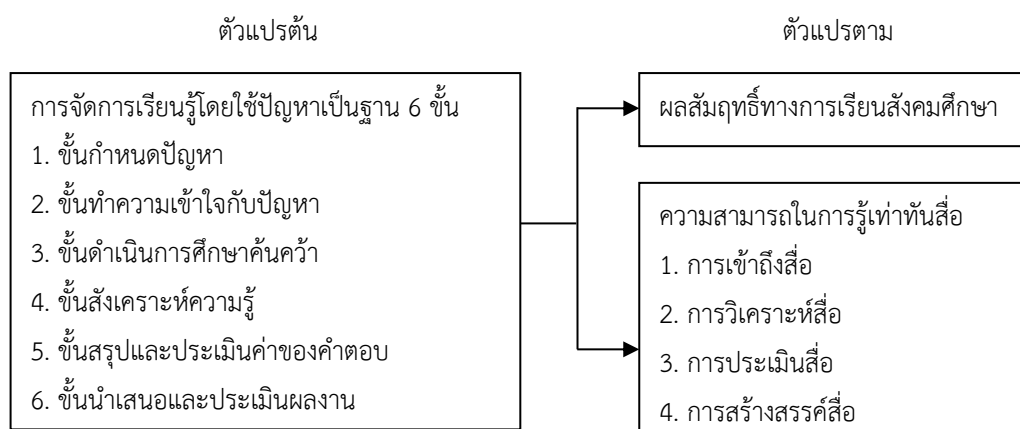
ประโยชน์การวิจัย

1. ทำให้ทราบถึงวิธีการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานเพื่อยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสังคมศึกษาและความสามารถในการรู้เท่าทันสื่อของนักเรียน
2. เป็นแนวทางในการจัดกิจกรรมสำหรับครูเพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาสังคมศึกษาในระดับชั้นอื่นๆ และเสริมสร้างความสามารถในการรู้เท่าทันสื่อ ซึ่งจะพัฒนาเป็นทักษะการรู้เท่าทันสื่อสำหรับนักเรียนต่อไป

กรอบแนวคิดในการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิดของนักวิชาการเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน ซึ่งเป็นการจัดการเรียนการสอนที่ใช้ปัญหาเป็นจุดเริ่มต้นในการเรียนรู้ เพื่อกระตุ้นใจให้นักเรียนเกิดความสนใจ และกระตือรือร้นในการสร้างความรู้ด้วยตนเองผ่านการสืบค้นข้อมูลความรู้ด้วยวิธีการต่าง ๆ จากแหล่งวิทยาการที่หลากหลายเพื่อตอบคำถามหรืออธิบายปัญหานั้นได้ สอดคล้องกับ Edens (2000, p. 55) ที่ได้กล่าวว่า การจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานเป็นวิธีการสอนตามทฤษฎีการสร้างความรู้ด้วยตนเองหรือทฤษฎีสร้างสรรค์นิยม (Constructivism) ซึ่งทำให้นักเรียนได้เรียนรู้กระบวนการคิดและการแก้ปัญหา นักเรียนจะมีบทบาทในการแก้ปัญหา และสืบค้นหาวิธีการแก้ด้วยตนเองครูมีบทบาทเป็นผู้อำนวยความสะดวกและเสนอสถานการณ์ที่ท้าทายให้กับนักเรียน โดยผู้วิจัยได้เลือกใช้นวัตกรรมขั้นตอนในการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานของสำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา (Office of the Educational Council, 2007, pp. 7-8) เป็นแนวทางในการจัดการเรียนรู้เนื่องจากมีความเหมาะสมกับสาระที่ใช้ในการวิจัยและกลุ่มเป้าหมาย ประกอบด้วย 6 ขั้นตอน ดังนี้ ขั้นที่ 1 กำหนดปัญหา ขั้นที่ 2 ทำความเข้าใจกับปัญหา ขั้นที่ 3 ดำเนินการศึกษาค้นคว้า ขั้นที่ 4 สังเคราะห์ความรู้ ขั้นที่ 5 สรุปและประเมินค่าของคำตอบและขั้นที่ 6 นำเสนอและประเมินผลงาน และศึกษาความสามารถในการรู้เท่าทันสื่อตามแนวคิดของพรทิพย์ เย็นจะบก (Yenjabok, 2009, pp. 13-16) อุษา บิ๊กกินส์ (Biggins, 2012, pp. 150-151) เทอดศักดิ์ ไม่เท่าทอง (Maitaouthong, 2014, pp. 88-89) และ Thoman and Jolls (2008, pp. 60-61) ซึ่งได้เลือกศึกษา 4 องค์ประกอบ คือการเข้าถึงสื่อ การวิเคราะห์สื่อ การประเมินสื่อ และการสร้างสรรค์สื่อ

จากที่กล่าวมาผู้วิจัยจึงได้นำมาเป็นกรอบแนวคิดในการทำวิจัยเพื่อศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสังคมศึกษา และความสามารถในการรู้เท่าทันสื่อของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 จากการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน และได้จัดทำรายละเอียดของกรอบแนวคิดในการวิจัยแสดงดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1.1 ประชากร คือ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 จาก 7 โรงเรียน ในสหวิทยาเขตลำปลายมาศ จังหวัดบุรีรัมย์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 32 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2562 จำนวน 827 คน

1.2 กลุ่มตัวอย่าง คือ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4/1 โรงเรียนขานีพิทยาคม อำเภอขานี จังหวัดบุรีรัมย์ จำนวน 26 คน ที่ศึกษาในรายวิชา ส31103 สังคมศึกษา กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ปีการศึกษา 2562 โดยการสุ่มแบบกลุ่ม (Cluster random sampling) (Luenam, 2018, pp. 72-79)

2. ตัวแปรต้นและตัวแปรตาม

2.1 ตัวแปรต้น คือ การจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน

2.2 ตัวแปรตาม ได้แก่ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสังคมศึกษา และความสามารถในการรู้เท่าทันสื่อ

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ เครื่องมือที่ใช้ในการทดลองและเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ซึ่งมีรายละเอียด ดังนี้

3.1 เครื่องมือที่ใช้ในการทดลอง ได้แก่ แผนการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน จำนวน 3 แผน แผนละ 4 ชั่วโมง รวม 12 ชั่วโมง โดยมีแผนเตรียมความพร้อมก่อนการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน จำนวน 2 แผน เป็นเวลา 4 ชั่วโมง รวมเวลาทั้งหมด 16 ชั่วโมง ซึ่งมีรายละเอียด ดังนี้

แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 1 เรื่อง การเตรียมความพร้อมก่อนการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน

แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 2 เรื่อง พลเมืองคุณภาพแห่งศตวรรษที่ 21

แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 3 เรื่อง พลเมืองวัยใสใส่ใจสิทธิมนุษยชน

แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 4 เรื่อง กฎหมายอาญาในข่าวหน้าหนึ่ง

แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 5 เรื่อง ปัญหาเงิน ๆ ทอง ๆ เรื่องของครอบครัว

ซึ่งมีขั้นตอนในการสร้างและตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ ดังนี้

1) ศึกษาหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2551 และหลักสูตรสถานศึกษา โรงเรียนขานีพิทยาคม พ.ศ. 2562

2) วิเคราะห์มาตรฐาน ตัวชี้วัด และสาระการเรียนรู้ของกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ของหน่วยการเรียนรู้พลเมืองวัยใสร่วมใจคลายปัญหา

3) ศึกษาหลักการ แนวคิด ทฤษฎี ที่เกี่ยวกับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน

4) สร้างแผนการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน จำนวน 3 แผน รวม 12 ชั่วโมง

5) นำแผนการจัดการเรียนรู้ที่สร้างขึ้นเสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์เพื่อพิจารณา ตรวจสอบความถูกต้องและเหมาะสมตามองค์ประกอบของแผนการจัดการเรียนรู้แล้วปรับปรุงแก้ไขตามคำแนะนำ

6) นำแผนการจัดการเรียนรู้ที่ปรับปรุงแล้วเสนอต่อผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 คน เพื่อประเมินความสอดคล้องและเหมาะสมของแผนการจัดการเรียนรู้ทั้ง 7 องค์ประกอบ คือ (1) มาตรฐานการเรียนรู้/ตัวชี้วัด (2) สาระสำคัญ (3) จุดประสงค์การเรียนรู้ (4) สาระการเรียนรู้ (5) กิจกรรมการเรียนรู้ (6) สื่อ/แหล่งการเรียนรู้ และ (7) การวัดและประเมินผล โดยใช้แบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ คือ 5=มากที่สุด 4=มาก 3=ปานกลาง 2=น้อย และ 1=น้อยที่สุด ซึ่งเมื่อนำผลการประเมินมาหาค่าเฉลี่ยแล้วได้เท่ากับ 4.64 หมายถึง มีความสอดคล้องและเหมาะสมมากที่สุด

7) ปรับปรุงแผนการจัดการเรียนรู้ตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญ และนำแผนเตรียมความพร้อม และแผนการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน รวมจำนวน 3 แผน ระยะเวลา 8 ชั่วโมง ไปทดลองใช้กับนักเรียน ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 35 คน

8) ปรับปรุงกิจกรรมการจัดการเรียนรู้และใบงาน แล้วจึงจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ฉบับสมบูรณ์ เพื่อนำไปใช้จริง

3.2 เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหน่วยการเรียนรู้ พลเมืองวัยใสร่วมใจคลายปัญหา และแบบวัดความสามารถในการรู้เท่าทันสื่อ ซึ่งมีรายละเอียด ดังนี้

1) แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน หน่วยการเรียนรู้ พลเมืองวัยใสร่วมใจคลายปัญหา ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 เป็นข้อสอบแบบเลือกตอบ 4 ตัวเลือก จำนวน 30 ข้อ ที่ผ่านเกณฑ์การประเมิน ค่า IOC อยู่ระหว่าง 0.67-1.00 และหาคุณภาพของแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนพบว่ามีความยากง่าย (p) อยู่ระหว่าง 0.37-0.80 ค่าอำนาจจำแนก (r) อยู่ระหว่าง 0.25-0.61 และหาค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับ โดยใช้ Kuder-Richardson 20 (KR-20) เท่ากับ 0.88

2) แบบวัดความสามารถในการรู้เท่าทันสื่อ เป็นข้อสอบแบบเลือกตอบ 4 ตัวเลือก จำแนกเป็น 4 องค์ประกอบ ได้แก่ การเข้าถึงสื่อ การวิเคราะห์สื่อ การประเมินสื่อ และการสร้างสรรค์สื่อ องค์ประกอบละ 5 ข้อ รวมจำนวน 20 ข้อ ที่ผ่านเกณฑ์การประเมินค่า IOC อยู่ระหว่าง 0.67-1.00 และหาคุณภาพของแบบวัดความสามารถในการรู้เท่าทันสื่อพบว่ามีความยากง่าย (p) อยู่ระหว่าง 0.23-0.80 ค่าอำนาจจำแนก (r) อยู่ระหว่าง 0.21-0.66 และหาค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับ โดยใช้ Kuder-Richardson 20 (KR-20) เท่ากับ 0.83

4. การดำเนินการทดลองและการเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยมีการดำเนินการทดลองและเก็บรวบรวมข้อมูลตามขั้นตอน ดังนี้

4.1 ก่อนการทดลอง ผู้วิจัยเตรียมความพร้อมนักเรียนโดยการใช้แผนการจัดการเรียนรู้แผนที่ 1-2 หลังจากนั้นให้นักเรียนทดสอบก่อนเรียนโดยใช้แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และแบบวัดความสามารถในการรู้เท่าทันสื่อ

4.2 ดำเนินการทดลอง ผู้วิจัยดำเนินการทดลองโดยใช้แผนการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน ระยะเวลา 6 สัปดาห์ รวม 12 ชั่วโมง

4.3 หลังการทดลอง ให้นักเรียนทดสอบหลังเรียนโดยใช้แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และแบบวัดความสามารถในการรู้เท่าทันสื่อ

5. การวิเคราะห์ข้อมูล

5.1 การหาค่าสถิติพื้นฐาน คำนวณค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ของคะแนน จากแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและแบบวัดความสามารถในการรู้เท่าทันสื่อ

5.2 การวิเคราะห์เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและความสามารถในการรู้เท่าทันสื่อ ก่อนเรียนและหลังเรียนของกลุ่มตัวอย่าง ด้วยการทดสอบค่าที (t-test for independent)

5.3 การวิเคราะห์เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนของกลุ่มตัวอย่างกับเกณฑ์ร้อยละ 70 ด้วยการทดสอบค่าที (t-test for one sample)

ผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง การศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสังคมศึกษาและความสามารถในการรู้เท่าทันสื่อของนักเรียน ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 จากการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน ผลการวิจัยสรุปได้ดังนี้

1. ผลการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสังคมศึกษาของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ก่อนและหลัง การจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน

ตารางที่ 1 การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสังคมศึกษาของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ก่อนและหลังการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน

ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน	N	$\bar{X}$	S.D.	t	p
ก่อนเรียน	26	15.69	4.85	8.205*	0.000
หลังเรียน	26	24.38	2.59		

* $p < 0.05$

จากตารางที่ 1 พบว่า นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสังคมศึกษาด้วยการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน หลังเรียน ($\bar{X} = 24.38$, S.D.=2.59) สูงกว่าก่อนเรียน ($\bar{X} = 15.69$, S.D.=4.85) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

2. ผลการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสังคมศึกษาของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 หลังการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานกับเกณฑ์ร้อยละ 70

ตารางที่ 2 การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสังคมศึกษาของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 หลังการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานกับเกณฑ์ร้อยละ 70

	N	คะแนนเต็ม	คะแนนร้อยละ 70	$\bar{X}$	S.D.	t	p
หลังเรียน	26	30	21	24.38	2.59	6.654*	0.000

* $p < 0.05$

จากตารางที่ 2 พบว่า คะแนนเฉลี่ยผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสังคมศึกษาหลังเรียนคิดเป็นร้อยละ 81.26 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ร้อยละ 70 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

3. ผลการเปรียบเทียบความสามารถในการรู้เท่าทันสื่อของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ก่อนและหลังการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน

ตารางที่ 3 การเปรียบเทียบความสามารถในการรู้เท่าทันสื่อของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ก่อนและหลังการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน

ความสามารถในการรู้เท่าทันสื่อ	N	$\bar{X}$	S.D.	t	p
ก่อนการจัดการเรียนรู้	26	11.62	3.93	6.633*	0.000
หลังการจัดการเรียนรู้	26	15.65	2.02		

* $p < 0.05$

จากตารางที่ 3 พบว่า นักเรียนมีความสามารถในการรู้เท่าทันสื่อด้วยการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานหลังเรียน ($\bar{X} = 15.65$, S.D.=2.05) สูงกว่าก่อนเรียน ($\bar{X} = 11.62$, S.D.=3.93) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

อภิปรายผล

นักเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน หน่วยการเรียนรู้ พลเมืองวัยใสร่วมใจคลายปัญหา หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน และสูงกว่าเกณฑ์ร้อยละ 70 ทั้งนี้เนื่องมาจากการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานในการวิจัยครั้งนี้ ครูได้นำข่าวที่กำลังอยู่ในความสนใจมาเป็นตัวกระตุ้นให้นักเรียนเกิดความสงสัยและสนใจที่จะเรียนรู้ เช่น ประเด็นการเผยแพร่คลิปการทะเลาะวิวาทระหว่างอามาและเด็กนักเรียนในโรงเรียน จากแผนการจัดการเรียนรู้ที่ 3 เรื่องพลเมืองวัยใสใส่ใจสิทธิมนุษยชน หรือประเด็นการรายงานข่าว กราดยิงโคราช จากแผนการจัดการเรียนรู้ที่ 4 เรื่องกฎหมายอาญาในข่าวหน้าหนึ่ง จากนั้นนักเรียนได้ร่วมวิเคราะห์สถานการณ์กับเพื่อนในกลุ่ม โดยระบุผู้ที่เกี่ยวข้องกับสถานการณ์และสิ่งที่บุคคลเหล่านั้นควรปฏิบัติ นำไปสู่การตั้งประเด็นปัญหาของกลุ่มตนเองได้ ซึ่งคำตอบและประเด็นปัญหาที่นักเรียนตั้งนั้นเป็นไปอย่างหลากหลาย เมื่อได้ประเด็นของกลุ่มแล้ว นักเรียนจะได้รับใบกิจกรรมเดี่ยวที่จะต้องระบุสิ่งที่ต้องการรู้ วิธีการหาคำตอบ แหล่งข้อมูล และผลการศึกษา หลังจากศึกษาค้นคว้าด้วยตนเองเรียบร้อยแล้ว สมาชิกในกลุ่มจะนำข้อมูลความรู้ที่ได้รับมาสังเคราะห์เป็นความรู้ของกลุ่มและบันทึกลงในใบบันทึกความรู้เพื่อวางแผนจัดทำชิ้นงานนำเสนอต่อครู และเพื่อนกลุ่มอื่น ๆ เกิดเป็นองค์ความรู้ใหม่และเสริมสร้างความสามารถในการแก้ปัญหาได้ ทั้งนี้ ในขั้นนำเสนอและประเมินผลงานนั้น นักเรียนแต่ละกลุ่มจะได้ร่วมประเมิน ให้คะแนนเพื่อน และซักถามคำถาม ซึ่งนอกจากเป็นการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในชั้นเรียนแล้ว ยังกระตุ้นให้นักเรียนแต่ละกลุ่มเกิดการพัฒนาผลงานในการจัดการเรียนรู้ ครั้งต่อมาอีกด้วย สอดคล้องกับมัทธา ธรรมบุศย์ (Thammabut, 2006, pp. 42-43) ที่กล่าวว่า การจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน เป็นการจัดกิจกรรมที่ครูใช้สถานการณ์ปัญหาเป็นตัวกระตุ้นให้นักเรียนแสวงหาความรู้เพื่อนำมาเป็นแนวทางในการแก้ไขปัญหา โดยให้นักเรียนเป็นผู้กำหนดทิศทางการเรียนรู้ด้วยตนเอง ซึ่งต่างจากวิธีสอนแบบบรรยาย ที่ครูจะนำเสนอเนื้อหาก่อนแล้วจึงให้นักเรียนฝึกการแก้ปัญหา ขณะที่นักเรียนคิดแก้ปัญหาก็จะได้รับความรู้ไปด้วย การจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานจึงเป็นยุทธศาสตร์การสอนที่ส่งเสริมให้นักเรียนเกิดกระบวนการคิดอย่างมีระบบ ทำให้นักเรียนได้ความรู้ที่เกิดจากการลงมือปฏิบัติจริง และยังสอดคล้องกับทิตนา แชมมณี (Kaemmanee, 2017, p. 137) ที่กล่าวว่าเป็นการเรียนการสอนที่ครูจัดสภาพการณ์ให้นักเรียนเผชิญปัญหาและฝึกกระบวนการวิเคราะห์ปัญหาและแก้ปัญหาร่วมกันเป็นกลุ่ม ซึ่งจะช่วยให้นักเรียนเกิดความเข้าใจปัญหานั้นอย่างชัดเจน ได้เห็นทางเลือกและวิธีการที่หลากหลายในการแก้ปัญหานั้น ช่วยให้นักเรียนเกิดความใฝ่รู้ และเกิดทักษะกระบวนการคิด สอดคล้องกับงานวิจัยของรัชนิ เกษศิริ และคณะ (Ketsiri et al., 2017, pp. 1908) รัตนา เกตุสม (Katesom, 2016, p. 2216) มัสยามาศ ด่านแก้ว และวิมล สำราญวานิช (Dankaew & Sumranwanich, 2014, p. 2216) และ Aidoo et al. (2016, p. 103) ที่พบว่านักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานสูงกว่าก่อนการจัดการเรียนรู้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของสุภาพร ไจกล้ำ และวาสนา กิริติจำเริญ (Jaikla & Keeratichamroen, 2019, p. 178) จิราภรณ์ เนาวงค์ และวาสนา กิริติจำเริญ (Naowong & Keeratichamroen, 2019, p. 32) นันทนา ฐานวิเศษ และวาสนา กิริติจำเริญ (Thanwiset & Keeratichamroen, 2018, p. 43) ที่พบว่านักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน หลังการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานสูงกว่าก่อนการจัดการเรียนรู้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

นักเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานมีความสามารถในการรู้เท่าทันสื่อหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ทั้งนี้เนื่องมาจากการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ในครั้งนี้ หลังจากนักเรียนแต่ละกลุ่มได้รับชมวิดีโอข่าวที่ครูมอบให้จะเข้าสู่กระบวนการวิเคราะห์สถานการณ์ข่าวร่วมกันระหว่างสมาชิกในกลุ่ม

และกำหนดประเด็นปัญหา โดยประเด็นปัญหาที่ได้จากแต่ละกลุ่มนั้นแตกต่างกัน และเมื่อสมาชิกในกลุ่มได้รับมอบหมายหน้าที่รายบุคคลแล้ว แต่ละคนจะต้องสืบค้นข้อมูลจากแหล่งที่มาในอินเทอร์เน็ตอย่างหลากหลาย และคัดกรองข้อมูลที่ตรงกับสิ่งที่ตนต้องการรู้ได้ แสดงถึงความสามารถในการเข้าถึงสื่อ เมื่อนักเรียนรับรู้เจตนาของสื่อแล้วสามารถแยกแยะระหว่างข้อเท็จจริงและความคิดเห็นจากการนำเสนอของสื่อได้ แสดงถึงความสามารถในการวิเคราะห์สื่อ

หลังจากระบุผลการศึกษาของตนเองลงในใบกิจกรรมเดี่ยวแล้วและนำข้อมูลมาแลกเปลี่ยนกันภายในกลุ่มย่อย การตัดสินใจเลือกเชื่อหรือไม่เชื่อข้อมูลนั้น ๆ อย่างมีวิจารณญาณ นำไปสู่การตีความและแปลความหมายของข้อมูลได้ แสดงถึงความสามารถในการประเมินสื่อ และสุดท้ายในกระบวนการออกแบบสื่อเพื่อนำเสนอข้อมูลความรู้และความคิดเห็นของกลุ่มให้ผู้อื่นเข้าใจได้โดยง่าย และใช้เทคโนโลยีได้อย่างเหมาะสมนั้น แสดงถึงความสามารถในการสร้างสรรค์สื่อ

การจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานทำให้นักเรียนพัฒนาความสามารถในการรู้เท่าทันสื่อดีขึ้นตามลำดับ ครูใช้แบบสังเกตความสามารถในการรู้เท่าทันสื่อเพื่อประเมินนักเรียนเป็นรายกลุ่มย่อย ในแผนการจัดการเรียนรู้ เรื่อง พลเมืองวัยใส ใส่ใจสิทธิมนุษยชน ซึ่งเป็นแผนแรกที่จัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน นักเรียนทั้ง 5 กลุ่ม มีคะแนนความสามารถในการรู้เท่าทันสื่ออยู่ในระดับพอใช้ และในแผนการจัดการเรียนรู้ เรื่อง กฎหมายอาญาในข่าวหน้าหนึ่ง และเรื่องปัญหาเงิน ๆ ทอง ๆ เรื่องของครอบครัว นักเรียนทั้ง 5 กลุ่ม มีคะแนนความสามารถในการรู้เท่าทันสื่ออยู่ในระดับดี สอดคล้องกับโตมร อภิวันทนากร (Aphiwanthanakorn, 2009, p. 12) ที่ระบุว่า การจัดการเรียนรู้เพื่อให้นักเรียนมีความสามารถในการรู้เท่าทันสื่อนั้นต้องสร้างให้นักเรียนรู้จักสังเกตและตั้งคำถามเพื่อนำไปสู่การค้นหาคำตอบ การจัดการกิจกรรมกลุ่มจะทำให้นักเรียนได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้ในขั้นการวิเคราะห์สื่อ เนื่องจากนักเรียนแต่ละคนมีมุมมองและประสบการณ์แตกต่างกัน จะทำให้ได้ผลการวิเคราะห์สื่อที่มีความหลากหลายรอบด้าน เมื่อนักเรียนรู้เจตนาของสื่อและประเมินค่าสื่อได้ หมายความว่าถึงแม้ที่นักเรียนจะมีความสามารถในการรู้เท่าทันสื่อ และยังสอดคล้องกับพรทิพย์ เย็นจะบก (Yenjabok, 2009, pp. 19-20) ที่ได้กล่าวว่า การเรียนแบบเน้นปฏิบัติและการมีส่วนร่วมของนักเรียนและมีการเปิดโอกาสให้ซักถามกัน จะช่วยกระตุ้นให้นักเรียนมีความรับผิดชอบมากขึ้น และทำให้มีความสนใจอย่างต่อเนื่อง

จัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบแบ่งกลุ่มย่อย เพราะข้อมูลและความคิดเห็นของนักเรียนคนหนึ่งๆ จะกลายเป็นข้อมูลให้กับคนทั้งกลุ่มได้ นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับสร้อยัญญา จันทรัฐสกุล และคณะ (Chanchusakun et al., 2017, p. 196) ที่ระบุว่าโรงเรียนควรพัฒนากระบวนการรู้เท่าทันสื่อของนักเรียน โดยบูรณาการร่วมกับการจัดการเรียนการสอนของครูในรายวิชาต่าง ๆ ได้หลายรูปแบบ เช่น การยกตัวอย่างเหตุการณ์เพื่อร่วมกันวิพากษ์สถานการณ์ที่เกิดขึ้น การมอบหมายชิ้นงานเพื่อให้นักเรียนได้ใช้ความรู้และความสามารถเกี่ยวกับองค์ประกอบของการรู้เท่าทันสื่อเพื่อนำไปสู่การสร้างสื่อและเทคโนโลยีอย่างสร้างสรรค์ นอกจากนี้ นิธิดา วิวัฒน์พานิชย์ (Wiwatpanitch, 2015, pp. 210-216) ยังได้เสนอวิธีการสอนที่เหมาะสมเพื่อพัฒนาความสามารถในการรู้เท่าทันสื่อ คือ การจัดการเรียนรู้ตามทฤษฎีการสร้างความรู้ด้วยตนเอง (Constructivism theory) เป็นการเน้นให้นักเรียนสามารถสร้างความรู้ด้วยตนเอง ซึ่งความรู้นี้จะฝังติดอยู่กับนักเรียน โดยให้นักเรียนเป็นผู้กำหนดสิ่งที่จะเรียนและวิธีการเรียนของตนเอง เรียนรู้จากการปฏิบัติ มีอิสระในการคิดและทำ มีบรรยากาศการเรียนรู้ที่มีการช่วยเหลือซึ่งกันและกันภายใต้การอำนวยความสะดวกของครู เพื่อให้นักเรียนได้เกิดความสามารถในการวิเคราะห์วิพากษ์สื่อ ประเมินสื่อ ตลอดจนสามารถสร้างสรรค์เนื้อหาได้อย่างมีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานที่มีทฤษฎีสร้างสรรค์นิยมเป็นทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง และสามารถพัฒนาความสามารถในการรู้เท่าทันสื่อได้

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะจากการวิจัยครั้งนี้

1. การจัดกิจกรรมการเรียนรู้แก่นักเรียน ครูควรเตรียมตัวล่วงหน้า ศึกษาเนื้อหาอย่างละเอียด เตรียมแหล่งข้อมูลหรือแหล่งเรียนรู้เพื่อให้ให้นักเรียนได้ศึกษาและรวบรวมข้อมูลในการทำความเข้าใจปัญหา การค้นคว้าที่จะนำมาสู่แนวทางการแก้ไขปัญหาที่ปฏิบัติได้จริง ครูต้องควบคุมเวลาให้ดีหรือปรับเวลาให้เหมาะสมกับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แต่ละขั้นตอน เนื่องจากการจัดการเรียนรู้ที่ใช้เวลามากกว่าการสอนแบบปกติ

2. การจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานมีหัวใจสำคัญคือการเลือกประเด็นปัญหาที่จะมากระตุ้นการเรียนรู้ของนักเรียนได้ ครูต้องนำปัญหาที่น่าสนใจสำหรับนักเรียน ใกล้เคียงกับสถานการณ์ที่อาจเกิดขึ้นได้จริงสำหรับนักเรียน เพื่อให้ให้นักเรียนมีความสนใจใฝ่รู้ที่จะหาคำตอบ และครูต้องเชื่อมโยงประเด็นปัญหาที่นักเรียนกำหนดให้สอดคล้องกับจุดประสงค์การเรียนรู้

3. ครูต้องส่งเสริมบรรยากาศการเรียนรู้ โดยสร้างห้องเรียนที่มีบรรยากาศแบบเป็นมิตร กล้าแสดงออก กล้าเสนอความคิดเห็น สามารถแลกเปลี่ยนเรียนรู้ทั้งระหว่างในกลุ่มและนอกกลุ่ม และสร้างบรรยากาศการแข่งขันระหว่างกลุ่มเพื่อกระตุ้นให้นักเรียนตั้งใจผลิตชิ้นงาน การประเมินผลการนำเสนอผลงานของแต่ละกลุ่มเมื่อจบแต่ละแผนการจัดการเรียนรู้จะให้นักเรียนพัฒนาชิ้นงานชิ้นต่อไปให้ดียิ่งขึ้น

ข้อเสนอแนะสำหรับการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการศึกษาถึงการนำแนวทางการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานร่วมกับเทคนิคการสอนอื่น ๆ เพื่อพัฒนาทักษะการเรียนรู้เท่าทันสื่อ

2. ควรมีการศึกษาถึงการนำแนวทางการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานไปใช้กับการพัฒนาทักษะในศตวรรษที่ 21 อื่น ๆ

เอกสารอ้างอิง

- Aidoo, B., Boateng, S. K., Kissi, P. S., & Ofori, I. (2016). Effect of Problem-Based Learning on Students' Achievement in Chemistry. *Journal of Education and Practice*, 7(33), 103-108.
- Aphiwanthanakorn, T. (2009). *Process Learning toward Media Literacy*. Bangkok : Thai Health Promotion Foundation. (In Thai)
- Battelle for Kids. (2019). *Framework for 21st century learning definitions*. Retrieved October 8, 2019, from http://static.battelleforkids.org/documents/p21/P21_Framework_DefinitionsBKF.pdf
- Biggins, O. (2012). Media and Information Literacy. *Suthiparithat Journal*, 26(80), 147-161. (In Thai)
- Chamnippittayakom School. (2019). *Self-assessment report: SAR of Chamnipittayakom School*. Buriram : Author. (Mimeograph). (In Thai)
- Chanchusakun, S., Prasertsin, U., & Varasunan, P. (2017). Development of media and information literacy scale for secondary school students. *Journal of Educational Measurement Mahasarakham University*, 23(2), 183-198. (In Thai)
- Dankaew, M., & Sumranwanich, W. (2017). The development of problem solving ability and learning achievement for mathayomsuksa-2 student unit on “human body and animal system” using problem-based learning (PBL). In *The 15th national graduate research conference* (pp. 2642-2650). Khon Kaen: Khon Kaen university. (In Thai)

- Edens, K. M. (2000). Preparing problem solvers for the 21st century through problem-based learning. *College Teaching*, 48(2), 55-60.
- Jaikla, S., & Keeratichamroen, W. (2019). A study of learning achievement on save environments learning unit and problem solving ability of grade 10 students using the problem-based learning. *NRRU Community Research Journal*, 13(1), 178-190. (In Thai)
- Kaemmanee, T. (2017). *Science of teaching pedagogy* (21st ed.). Bangkok : Chulalongkorn University. (In Thai)
- Katesom, R. (2016). A study of learning outcomes and reasoning skills and knowledge applications on environmental issues of matthayomsuksa 4 students using problem based learning approach. *Veridian E-Journal Silpakorn University*, 9(2), 2216-2230. (In Thai)
- Ketsiri, R., Busayanon, K., Wutchana, U., & Laksana, K., (2017). The effects of problem-based learning in social studies, religion and culture on the academic achievement of matthayom sueksa five students at Suksanaree wittaya school and the desirable characteristic of seeking knowledge. *Veridian E-Journal Silpakorn University*, 10(1), 1908-1925. (In Thai)
- Kleechaya, P. (2015). Access and risk of digital media use of secondary school students. *Journal of communication arts*, 32(3), 74-91. (In Thai)
- Luenam, K. (2018). *Educational research methodology*. Nakhon Ratchasima : Korat marketing and production. (In Thai)
- Maitaouthong, T. (2014). Media literacy: skill for 21st century learning. *Journal of information science*, 32(3), 74-91. (In Thai)
- Makesrithongkum, B., & Chamchuri, D. (2011). Media literacy education: The path for empowering media literacy. *Executive Journal*, 31(2), 63-69. (In Thai)
- Ministry of Education. (2008). *The Basic Education Core Curriculum B.E. 2551*. Bangkok : The Agricultural Co-operative Federation of Thailand. (In Thai)
- Ministry of Education. (2010). *National Education Act B.E. 2542 and Amendments (No.2) B.E. 2545 (No.3) B.E. 2553*. Bangkok : Kurusapa Ladprao Press. (In Thai)
- Naowong, J., & Keeratichamroen, W. (2019). A study of learning achievement on biomolecule learning unit problems solving ability and scientific mind of grade 10 students using the problem-based learning. *KKU Research Journal of Humanities and Social Sciences (Graduate Studies)*, 7(3), 32-41. (In Thai)
- Office of the Educational Council. (2007). *Problem-based Learning*. Bangkok : The Agricultural Co-operative Federation of Thailand. (In Thai)
- Office of the National Economic and Social Development Council. (2016). *The Twelfth National Economic and Social Development Plan (2017-2021)*. Bangkok : Office of the National Economic and Social Development Council. (In Thai)

- Panich, W. (2012). *Learning Process for Students in 21st Century*. Bangkok: Sodsri Saritwong Foundation. (In Thai)
- Sattayasai, W. (2004). *Problem-Based Learning as a Student-Centered Learning*. Bangkok : Booknet. (In Thai)
- Sitkuntod, W. (2008). *Development of a causal model of media literacy of ninth grade students in schools under the Office of the Basic Education Commission in Bangkok metropolis* (Master's thesis, Chulalongkorn University). (In Thai)
- Thammabut, M. (2006). Enhancement of Thinking Process using PBL strategy. *Journal of Teachers' Professional Development*, 105(3), 43-45. (In Thai)
- Thanwiset, N., & Keeratichamroen, W. (2018). A study of learning achievement on work and energy learning unit and problem solving ability for grade 10 students using problem based learning (PBL). *Academic Services Journal Prince of Songkla University*, 29(2), 43-50. (In Thai)
- Thoman, E., & Jolls, T. (2008). *Literacy for the 21st century: An overview & orientation guide to media literacy education*. Malibu, CA : Center for Media Literacy.
- Wiwatpanitch, N. (2015). A development of social media literacy skills. *Journal of Graduate Studies Valaya Alongkorn Rajabhat University*, 9(3), 209-219. (In Thai)
- Yenjabok, P. (2003). Media Literacy. *Humanities Journal*, 11(1), 111-121. (In Thai)
- Yenjabok, P. (2009). *Decrypting ideas for media literacy*. Bangkok : Offset Creation. (In Thai)

ผู้เขียนบทความ

นางสาวจิตต์ไศภิน บุญเชิด

นักศึกษาระดับปริญญาโท หลักสูตรครุศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน
มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา
เลขที่ 340 ถนนสุรนารายณ์ ตำบลในเมือง
อำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา 30000
E-mail: jitsopin.bc@gmail.com

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. วาสนา กิริติจำเริญ

อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์
มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา